

Martin Caha
2. místo

SVOBODA PROJEVU A MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE – DVĚ STRANY JEDNÉ MINCE?

„Se svými poddanými jsem uzavřel oboustranně výhodnou smlouvu. Oni si mohou říkat, co chtějí, a já mohu dělat, co se mi zlíbí.“ Tento citát Fridricha II. Velikého znamenitě vystihuje všední realitu demokracie, která dnes vládne na obou stranách severního Atlantiku. Pasivně konstatovat, že my, lid, jsme ve svém jednání příliš pasivní a tím jsme umožnili světovým finančníkům a všemožným nadnárodním institucím a korporacím, aby vyrvali moc z našich rukou a naložili její tíhu na svá vlastní bedra, však nestačí. Je důležité si položit otázku: Proč mezi lidmi upadá zájem o věci veřejné? Nestali se z médií — hlídacích psů demokracie — psi honící, kteří jdou její podstatě ze všech sil po krku?

Co se týče masových médií, dá se obecně říci, že nás jednak zahlcují bezcenným balastem a slouží tak jako opium myslí již od nejútlejšího věku, ale též nám vštěpují představu, že nás materialismus může vnitřně naplnit. Stávají se tak prostředkem propagandy, tato propaganda však nehlásá svoje ideály otevřeně, nýbrž nám je podsouvá podprahově, dočista nenápadně, ale o to více je nebezpečná a ve svém snažení úspěšná.

Plynule běžící tok dat na různých obrazovkách a displejích nám umožňuje v polospánku proplouvat životem, aniž bychom byli nuceni se čas od času zastavit, reflektovat svůj život, poznat chyby a sestavit plány pro budoucnost. A apatický spánek rozumu plodí monstra.

Jde například o monstra, již se zhmotňují v televizní tvorbě určené pro tzv. obyčejného diváka. Pokud pro zajímavost nahlédneme v libovolnou roční dobu do televizního programu, existuje nepříjemně vysoká šance, že zjistíme, že na Nově se dnes večer bude vysílat „Slunce, seno, jahody.“

Snad každému náročnějšímu divákovi musí vždy, když se vyskytne v bezprostřední blízkosti televizní obrazovky blesknout hlavou představa, jak by bylo pro náš národ očištěné veřejně zlynčovat šarlatány z pořadu Volejte věštce a hvězdy nízkorozpočtových původních českých seriálů, které jsou všechny stvořeny za jediným účelem — zaplnit prodlevu mezi dvěma reklamními bloky. Jak by bylo spravedlnosti učiněno zadost, pokud by na Václavské náměstí byla umístěna masivní dubová kláda a do té klády byli vloženi mládenci v růžových tričkách z reklam na prací prášky a předražené telekomunikační sítě a každý, komu bez předchozího souhlasu tato vypečená dvojka kdy pronikla do obývacího pokoje, si mohl hodit shnilým rajčetem!

Na internetu se pak setkáváme s podobně hodnotným obsahem. Mezi zprávami dne nechybí zpravidla palcový titulek ve stylu „Senioři odešli ze světa společně, muž ženu ubodal, pak se oběsil.“ Pokud jsme — minimálně duchem — mladí, máme bezpochyby svůj účet na sociální síti, kde se nám kamarádi svěřují, kolik peněz se jim podařilo o víkend propít, na virtuální nástěnce nesmí chybět vzkaz od dívky ve stylu:

„:-*_Záleží mi na tobě a nechci tě nikdy ztrati :-*_ _*dej to na zeď každému koho nechceš ztratit MTMR♥.“ Případně může být doplněn vzkazem od druhé dívky a to ve stylu: „Pro příště mě aspoň nelží!“

Svoboda internetu je svůdně přitažlivá, asi jako otevřený plamen pro létající hmyz. Odložit ve dvě hodiny ráno brýle a uznat, že po sedmi hodinách nepřetržitého provozu by již bylo vhodné dát počítači na chvíli pauzu, tato vypečená dvojka kdy pronikla do obývacího

pokoje, si mohl hodit shnilým rajčetem! dokáže jen dospívající student s nadprůměrně silnou vůlí, ostatní počítač vypínají až kolem čtvrté. A při takové životosprávě každý jedinec dříve či později nabude dojmu, že žít, to neznamená o mnoho víc, než točit již beztak strhaným závitem.

Proč bychom ve světle těchto skutečností neměli zastávat názor, že ideje radikálních islamistů jsou v podstatě dobré? Což takhle svléknout si ponožky a dosadit nad sebe dobrého, vousatého pana cenzora, aby všechny ty nebezpečné výmysly a nesmysly citlivě vedenou rukou vykořenil z povrchu zemského? Vždyť kam průměrného člověka moderní komunikační technologie přivedly?!

Díky takovým vynálezům, díky televizím a „internetům,“ jak se slangově říkává mezi příslušníky starší generace, přeci ztrácíme nesmírné množství času, dovolíme mozku zahálet, a tak se den po dni, hodinu po hodině, zaplétáme do sítě patologických jevů. Závislost na on-line nakupování, on-line hrách, on-line pornografii, on-line instant messengerech nebo pouze na starém dobrém, bohapustém civění na televizní obrazovku, z nás vysává všechnu životní sílu a elán. Naše tělo pak pociťuje důsledky naší hříšné životosprávy, zrak se zhoršuje, cholesterol narůstá, záda se zakulacují a nohy zplošťují. Nebo právě naopak, všudypřítomná reklama, tváře a těla korigovaná ve photoshopu, nás nutí patologicky dbát na svůj zjev a spirála vší té patologické marnosti končí tak jako tak až u lékaře, ať už je jím psychiatr nebo kardiolog.

Jak by bylo bez reklamy možné, aby si většina populace, nebo přinejmenším její velká část, dobrovolně zabíjela vnitřní orgány alkoholem, zanášela plíce dehtem a sto plus jedním organických rozpouštědel, aby tolik lidí bylo přesvědčeno, že naplnění touhy po penězích, pokud by takový stav existoval, je učiní šťastnými?

Jak by bylo bez cílené propagandy možné, aby tak velká část české populace považovala katolickou církev za spolek chlapíků oblečených jako „Mikuláši,“ kteří od rána do noci znásilňují nezletilé, nebo že všichni lidé bohatší a mocnější, než jsou oni sami, jsou zkorumpovaní a bezcharakterní „kmoťři,“ a tak večer usínali naplnění existenčními obavami, aby již při ranní toaletě zase byli ve stresu?

Ale ovšem, tyto argumenty znějí poněkud jako křik předčasně „zmoudřelého“ adolescenta, jehož duši drásají komplexy méněcennosti a kůži akné, vždyť nekonstruktivně kritizovat dokáže i ten poslední ze sta.

Podívejme se tedy na celou záležitost střízlivýma očima. Komunikace, to znamená na prvním místě sdílení informací. Jak by vypadala moderní věda, kdy by se o českém objevu na poli chemie měli dozvědět čínští vědci až za půl roku, pokud vůbec, a ještě k tomu se značkou V pro vodík? Jak by asi studentům prospělo, kdyby kupříkladu takové geografické články na Wikipedii, otevřené encyklopedii, mohl editovat pouze nějaký prezidentův muž nebo obecně jakékoli články jakýkoli cenzor hájící kteroukoli ideologii či „politicky korektní“ obsah?

Tím, že dovolujeme různým parazitickým podvodníkům bohatě profitovat, na druhé straně zároveň hájíme svrchovanou svobodu internetu a díky tomu se žádný mocichtivý psychopat nebude moci spolehnout — dokud v optických kabelech budou data proudit — že nějakou informaci udrží navěky pod pokličkou nebo že zabráni občanům v tom, aby se organizovali.

I ten nejmenší z občanů, kterého podobné filosofování nechává chladným, však ocení historicky jedinečnou dostupnost map, aktualitu novinek z regionu i celého světa, jednoduchost srovnání cen zboží a následnou možnost objednat si jej ze zahraničí, vždyť není žádným převratným zjištěním, že všechno tohle a ještě víc nám může nabídnout jedině internet.

A ačkoli se o tom nahlas nemluví, osobně by mne velice zajímalo, jaké procento majitelů osobních počítačů by si mohlo dovolit pořídit všechny ten software, filmy, hudbu a knihy, které mají nakradeny hezky v chládku na svém harddisku, jako by to byla jeskyně čtyřiceti loupežníků, z vlastní kapsy. Ano, majitelé autorských práv jsou díky internetovému pirátství sprostě oškubáváni, avšak nebylo by ještě amorálnější odepřít masám zčistajasna všechno to umění a vzdělání, ke kterému získali během posledního desetiletí ničím neomezený přístup? Podobně idealistickou vizi by si před půl stoletím dovedl představit snad jen Svätý Petr nebo Karel Marx. Je amorálnější virtuálně ukrást učebnici nebo zůstat nadosmrtní nevzdělanec?

Můžeme tedy říci, že komunikační technologie nemají za cíl nás poškozovat. Pokud nám je však dána absolutní svoboda, na kterou ještě nejsme připraveni, nebudeme stát pevně, ale roztečeme se v amorfní břečku. Necháme vyjít na povrch všechny vášně a nejistoty, které jsou v nás ukryty, a v nastalém opojení, s úsměvem na rtech, s vědomím, že můžeme dělat, co se nám líbí, nás i naše bližní tolik opěvovaná svoboda projevít se přivede do záhuby.

Zbývá již jen zodpovědět základní otázku, a to sice, proč veřejný prostor, navzdory vzrůstající kvantitě dostupných informací, dnes kvalitativně upadá. Je to způsobeno pravděpodobně tím, že celek vždy závisí na nejmenší součástce. Uvažme takovou lípu, jde o mohutný strom, který budí svým vzrůstem a stářím respekt. Ovšem všechna ta svěží zeleň lipových listů, vůně silic i chládek, jenž nám v parných dnech strom skýtá, jsou jen vnějšími odlesky bezchybného vnitřního uspořádání. Vše, čím se lípa může pyšnit, již bylo uloženo v malém semínku, které se urodilo v předchozí generaci, ve struktuře DNA, kterou v sobě neslo. Taková DNA je docela malá věcička, do metru by se jich vešly miliony. Přesto se neúnavně a bezchybně dělí a přepisuje. Chyby nejsou přípustné, jedna chyba v miliardě procesů přivede celý organismus k rakovině, organismus shnije a zbude z něj jen o málo víc než hnijící hromádka hnoje.

Lidské národy a civilizace jsou, stejně jako lípa, složeny z milionů a miliard částic a ty se věnují všemožným procesům. Jak by mohl celek šťastně vzkvétat, pokud by jeho složky měly pouze přežívat? Jaká vnější síla nás, lid, může přivést ke svobodě? Taková síla neexistuje, osvobodit se můžeme pouze tehdy, když osvobodíme svého ducha, když se budeme zaobírat záležitostmi konstruktivními a krásnými a vyhneme se negativním myšlenkám.

Již dnes máme možnost vypnout televizi a počítač o něco dříve než obvykle a rozhodnout se, že nebudeme na pokleslé plátky mrhat penězi. Sami si můžeme zvolit, jaký styl zpravodajství na internetu považujeme za hodnotný a na kterém diskusním fóru si dnes večer vyměníme názory se zajímavými lidmi. Pokud se každý jednotlivec rozhodne, že se bude úpadkovým masovým médiím obloukem vyhýbat, tak ta svůj styl dříve či později změní, protože, konec konců, peníze jsou v komerčním branži vždy až na prvním místě. Avšak jak řekl mudrc z východu: „Zkrotit svoji mysl, to je náročnější než zkrotit vítr.“ Proto je představa, že by někdy nějaká technologie mohla napravit lidskou duši, irrelevantní. Vždy bude existovat svár dvou principů, a proto i moderní komunikační technologie mohou svobodu slova buď oslavit, nebo pošlapat. Záleží pouze na tom, co si my, lid, za svoje postoje a činy zasloužíme.

SVOBODA PROJEVU A MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE –

DVĚ STRANY JEDNÉ MINCE?

(Úvodem - zeširoka)

Ať máme, co máme, nikdy bychom neměli bránit alespoň části naší osobnosti se bouřit, být nespokojenou, toužit po něčem víc.

Nemluvím o tom nemít nikdy klid - každý potřebujeme svou naivitu - mluvím o přítomnosti kritického hlasu, o vědomí, že i o současný stav je pořád třeba se bít, neustrnout jen proto, že to "nějak přece funguje", ať je to "nějak" sebelepší a ať by vědomí neustálé nedokonalosti jakkoli mělo/mohlo svádět ke stagnaci; nenechat věci ustrnout a neupadat do toho, co už jsme překonali - ne ve jménu cíle, ale cesty, schopnosti svižně a zdravě chodit.

Můžeme se před takto stlučeným prahem zastavit jako před vzýváním požívačnosti, kategorické nespokojenosti nebo bůhvíčeho dalšího, ale nepopřeme, že vůle, touha je zásadním hnacím motorem naší civilizace. Pokud ji chceme udržet v životaschopném stavu a nepřipravit se o výhody, které skýtá, musíme s ní nadále (přinejmenším) koexistovat či její vůdčí roli přijmout; s vůlí jako takovou se tedy smíříme, jde ovšem o to, k čemu je tato natažená, k čemu ve svých projevech směřuje.

V tom už bychom ale mohli narazit na základní rozpor - máme-li se bavit o svobodě, proč bránit různým touhám a tužbám, proč je nenechat, ať si směřují dle libosti?(Právě v prostoru moderních komunikačních technologií (dále kom. tech.) se s touto otázkou musíme potýkat každou chvílí; než ovšem přikročím přímo k ní, rád bych se zastavil u několika obecnějších věcí, které mi pak poslouží jako stabilní stupátko.)

Stejně jako se výše zmíněná "osobnost" skládá z mnoha na sobě víceméně (navenek) nezávislých částí, tak také společnost, resp. jakékoli teoreticky izolované uskupení lidí, můžeme rozdělit na různé/jednotlivé složky, na sobě rovněž nutně (vědomě) nezávislé. Přesto, bavíme-li se o společnosti státní, musíme přiznat, že je tu mnoho věcí, které jsou v nejzákladnější formě společné všem jejím členům.

Svobodu projevu považujeme za jednu z nich. Přesto chápat ji jako samozřejmost by nutně vedlo k jejímu zesměšnění - jednak bychom ji zbavili závaznosti tím, že bychom ji odřízli od minulosti a druhak bychom sami sebe mylně přesvědčovali, že můžeme blbnout bez následků. Svoboda se stává svobodnou jen pod dohledem zodpovědnosti.

Schopnost svobodně se rozhodovat člověk jaksí nedostal do vínku, musí k ní dospět. Vždy jím je a bude smýkáno, není schopen všechno ovlivnit a chápat; má jen svých 24 hodin denně - a tak je to jedině dobře, tak to funguje, protože kdyby byl člověk schopný vše perfektně vědomě ovládat, nebyl by už člověkem, ale kdoví čím.

(Naopak se zdá, že většina věcí, které se pokusíme vzít plně do svých rukou, se nějak *nepochopitelně* rozsype.)

Jeden člověk není s to plnit všechny funkce, které se v mnohosti svobodné

společnosti nabízí, ale o to víc by si měl být vědom důležitosti právě v té své - v tom tkví daleko spíše svoboda pro člověka, jak ho známe a jakým podle všeho každý jsme - nezaručuje mu všemohoucnost, ale že ho uschopňuje v největší možné míře v tom, co je v největším souladu s jeho jakousi přirozeností a kteroužto může být nejvíce prospěšný ostatním a samozřejmě také sobě.

Jako lidské tělo vyslyševši svou přirozenost, nestaví se samo sobě do cesty a je teprve svobodné, může se naplno rozvíjet, tak je také svoboda projevu především šancí konečně nebýt omezován, soustředit se opět na o chlup důležitější věci.

Není to ovšem konečný cíl, jsme jen obyvateli dalšího mezníku v našem možném vývoji - konečně jsme se dobrali k možnosti vykročit volnějším krokem. Samotná svoboda projevu zkrátka není konec cesty, protože stejně tak jako všechny podobné věci, dochází svého významu a ospravedlnění jen skrze činy, které umožňuje a které hlavně jsou ve vztahu k ní provedeny.

A tak je rovněž jedinečnou šancí vídat věci v jiném světle, rozšířit obzory vlastního světa (,který je právě proto tak závazně reálný).

Připomeňme, že svoboda je v jistém smyslu možnost výběru - ovšem výběru jen z toho, co máme k dispozici. Pokud si svobodně okleštujeme svůj svět do přibližného hýkání a skotačení, půjde do kytek i se svobodou.

(Nerad bych vyvolal dojem snahy o nějakou regulaci, či nedejbože dozorování ze strany státu nebo něčeho podobného; jde mi o důraz na uvědomění si odlišných přínosů a fundovaností, na dobrovolném svěření určité části mého života, mých potomků, bližních, do rukou jiného člověka - na základě vzájemné úcty.)

Do rukou jiným lidem se, chtě nechtě, svěřujeme v každém okamžiku. Dokonce, čím dál ochotněji a úlevněji, byť se to přes zamížená skla individuace nemusí zdát. Moderní kom. tech. činí toto spojení ještě těsnější a snazší, a také svobodně přístupnější.

Příkládají do ohně masovosti dnešního světa.

(Můžeme mluvit o individualizaci, ale ta je viditelně upachtěná, nedůsledná, je jen malátným pohybem přežraného člověka, který se spokojí s tím, aby si dal do úst moučnick. Jak také jinak v hlasitém prostředí komunikačních technologií? Jsme většinou rádi za to, když se najde vůbec někdo, o kom se můžeme domnívat, že zaslechl náš hlas.

To je nejviditelnější projev současného egoismu - upozornit na sebe, ovšem jen v rámci světa, který je přístupný těm, u kterých si nárokuji pozornost - tedy té naší už tolikrát zmíněné mase - aby mě mohl hřát alespoň pocit, že jsem osobnost, že mi naslouchá alespoň nějaké ucho. Zde je vidět důležitost světa, který si každý sám ve své hlavě uplácáváme - a většina těchto světů toho po svobodě projevu zřejmě moc jiného nechce.)

Co nám ale zbývá? Máme snad svůj život oklestit jen na úkony, které jsme s to schopni hlídat a uvědomovat si? To je už jen z pohledu řečeného mimo mísu. Nezůstává tedy než nechat to tak; přesto cítíme možné zlepšení, resp. větší klid při svěření všech podobných problémů právě do těchto rukou - mluvím o kultuře, vzdělání, (jež učí úctě a odpovědnosti) a podobných věcech, které se víceméně osvědčily už našim předkům.

Hned je tu dost prostoru pro novou nejistotu, pohledem našeho problému např.:

kolik z těchto prostředků je v rukou davu, který jsme si i v souvislosti s nástupem moderních kom. tech. navykli brát více v potaz? Nakolik kulturu vytváří? Zavádili jsme o naše předchůdce - ale ti nám mohou posloužit jen jako odrazový můstek, padlý strom, který donutí k delšímu kroku; jinak si musíme pomoci sami, stejně jako oni, - žijeme v době, kdy masovost nabírá ve svém významu dosud (alespoň v jeho specifických projevech) neznámý směr.

(Zdá se, že nás to cyklicky vrhá hlouběji do tendencí, které máme opět možnost vyzorovat v dějinách, a sice že čím větší masa lidí byla na první pohled u moci, tím menší skupina stála v pozadí s opravdovou mocí v rukou; tak zde sice stále mluvím o mase, jako o kdovíjak dějotvorné složce, ale ve skutečnosti to je právě její manipulovatelnost a hurátužby, jež jsou tak děsivé a které tím spíš demonstrují sílu "mužů v pozadí", chápeme-li jimi jedince rozmístěné napříč společenskou mnohvrstevností, stejně jako např. obří společnosti atd. Otázkou zůstává, kdy dojdeme dna, abychom jej ucítili a nejlépe se o něj praštili do hlavy a byli nuceni co nejrychleji zase vyplavat - pokud k tomu budeme ovšem mít dostatek sil.)

Společensky nepochybně přežije to životaschopnější, ať už to zařadíme na svém žebříčku dobré-špatné kamkoli. Zde má cenu se ptát jen po tom, co od toho všeho vlastně čekáme, k čemu chceme to a to využít a zda se smíříme s tím, že se žádný progres nekoná, zda se smíříme z degenerací a úpadkem ve jméno "přirozeného" vývoje, který jsme takto nazvaly jen z neochoty s ním něco namáhavě dělat; a komu jeho názory podložíme závazností. Moderní kom. tech. nám ukazují, že bychom mohli všem - samo to ale viditelně nejde.

Když už jsem se z nich vymanili, na žádné přirozenosti ani vrozený vývoj se vymlouvat nemůžeme (pokud nechceme spadnout zpátky do toho, z čeho jsme se zrovna vyhrabali). Hrdě mluvíme o tom, že jsme sejmuli ze světa minulé pokrytectví a předsudky. Pohled na jeho nahotu je ale natolik nesnesitelný, že hledíme rychle si jej znovu obléci.

Tváří v tvář moderním kom. tech. nás pálí především otázka ke komu hovořit a komu naslouchat.

Jejich nepřetržitý informační tok působí značně degenerativně - nezvětšuje se mozková kapacita, ale informace, aby se mu tam ještě vešla, se musí prostříhat, zpovrchnět. Tak nám v myslích zůstávají torza neschopná pohybu a předání informační štafety.

Na patře se leckomu jistě vzdouvá nesouhlasný hlas "zdravé konkurence" - jistě, taková konkurence nám umožňuje být neustále v pohybu, neustále se zasypávat vším, co kolem nás vybuchlo jako "uspokojování potřeb" - má mi ale být milejší pět litrů studené kaše než výživné jídlo, které mohu v klidu strávit?

Z toho si jasně můžeme udělat obrázek o tom, co je v současné době předurčeno k největší pozornosti ze strany uživatele moderních kom. tech. Pokládá si sice tuto otázku - už tím, že s někým do kontaktu vstupuje - ale zároveň jako by vůbec nechtěl ztrácet čas s jejím zodpovězením, jak jsme už ukázali, jde prostě cestou nejmenšího odporu za svým cílem - zakrýt si rukama oči, být v teple a pohodě a poslouchat příjemné řeči lidí, se kterými si "má co říct".

(Několik konkrétnějších pohledů)

Moderní kom. tech. nejsou izolovaný jev, vkradly se do našich životů víceméně pozvolna ze společného podhoubí rozvoje internetu atd. Projevy s nimi úzce spojené můžeme vysledovat ve všech oblastech, neboť vše čím dál příměji souvisí se vším.

Internetová síť umožňuje si každou informaci pohodlně najít - není nutné jí nosit neustále v hlavě nebo nedejbože se jí učit nazpaměť. Staré, trapně zaprášené výukové metody jsou konečně překonány. Začíná být ale čím dál jasnější, že po takovýchto informacích už nikdy nikdo ani nevzdechne.

Elektronické čtečky knih jsou další vy-dělenou buňkou v řadě. Možnost nemuset se tahat s těžkou bichlí a neshánět pracně tituly po obchodech se spolu s mnohým dalším jeví jasně kladně. Tisíce - co tisíce, statisíce knih volně dostupné každou vteřinu jsou ale opět jasnou zárukou toho, že reálně si jich nikdo moc nepřečte. Museli jsem pro knihu všechno výše řečené - a mnohdy mnohem víc - absolvovat, přečetl jsem si ji zcela jistě celou a to i několikrát; když bude ovšem dostupná tak snadno, jako miliarda dalších věcí na internetu, každou vteřinu, zůstane povětšinou spíš v rovině možnosti.

Je vytlačována opět tím, co nás nenutí pohlížet do obličeje námaze a marnosti světa. I když to bylo řečeno mnohokrát a nejen v souvislosti s moderními kom. tech.: kniha je válcována přístupností, povrchností a "zábavností".

S tím souvisí nejrůznější zkrácené verze, obsahy a "nejdůležitější myšlenky", které v současné době vznikají, kvůli tomu, že každý chce stihnout všechno, že si chce přečíst Ruskou klasiku, ale nejlépe za odpoledne a aby u toho mohl ještě sledovat serial.

Můžeme oprávněně navrhnout, že normální kniha je přece také přístupná hned, dokonce přes ty překážky potencialního čtenáře spíše odrazuje a že ten, kdo si ji chce přečíst, si ji přečte; stejně jako se můžeme ohradit proti zjednodušujícímu vidění komprimace chtivého čtenáře - přítomnost těchto věcí to ale nepopře. Kniha přečtená jedním v ústraní žijícím člověka je společensky neporovnatelná např. s obrovskou sledovaností amerických sitcomů.

Vede nás to k dalším úvahám, např.: proč byly v minulosti knihy tak tlusté? Zdánlivě banální otázka - čas byl prázdnější, tolik se nepsalo, lidé neměli co dělat a snadno byli uspokojeni, protože žili chudším životem atd. To je všechno samozřejmě v jistém smyslu pravda, přesto bychom si ztoho mohli vzít následující poznatek - člověk, který přečte celé např. Jiráskovo Temno těžko bude mít stejné pocity, představy jako ten, kdo si o tomto období jen přečte poučku v učebnici literatury pro střední školy.

Poučka nebo věta, ke které někdo myšlenkově došel, nikdy nemá a nemůže mít stejný smysl a účinek bez projití příslušné cesty.

Pokud nám nezbyde nikdo, kdo by knihy četl a zároveň bylo jeho hlasu nasloucháno, bez toho, aby jej musel překrucovat a osekávat do formy, která "sedne" do prostředí moderních kom. tech., povede to jen do větší propasti sebepřesvědčování o tom, že "vlastně o nic nejde" - a o to tvrdší to bude, až opravdu o něco půjde.

(Komunikační technologie a svoboda projevu)

Můžeme tedy říct, že moderní kom. tech. vznikly z nějaké společenské nutnosti, že jsme se k nim dobrali společenským vývojem. Teď už vše proudí samozřejmě obousměrně (ve smyslu vzájemnosti ukojovadlo-tužba).

Tak se náš svět z potřeby mluvit a spojovat stává ukecanější a ukecanější (to tu samozřejmě bylo vždycky, jde ale o tu její hlasitost, která tak mocně pohlcuje vše ostatní). Člověk v něm nalézá naplnění svých základních choutek, ale jsou to jen choutky jednostranné, jen *některé*, ty, jejichž uspokojení bylo po ruce.

Tváří v tvář nesvobodě jsme mohli za svobodu bojovat - a bojovali jsme s odhodláním, cílem či dokonce vesmírnou pokorou k nutnosti zachování přirozeného chodu věcí; tváří v tvář nebytí jsme měli teprve možnost být.

Bezprostřednost životních témat v podobě jejich relativně stálého trvání (momentální odlehlost hrozby jejich zániku) nám umožňuje se jimi nezabývat, hledět si "svého" - bavit se a bavit a zažívat zážitky a sytit se "radostmi, které poskytuje svět".

Jestli se tomuto říká svoboda a jestli je toto jejím cílem, jsou moderní kom. tech. ideálním místem k jejímu klidnému pobytu.

Můžeme propojit svět, být si vzájemnou inspirací, oporou, snad žebříkem někam výš, prostředkem k porozumění opravdové náplni slov pokora, úcta a jiných - takhle hrozí, že porozumíme jen únavě a smrti zaživa.

Ale nemusíme. A vzhledem k tomu na kom tato volba závisí, je pokračování směr nastoupené cesty více než průhledný.

Podle všeho se můžeme konečně nechat plně vést pohodlností a vůbec tím, co vychází z nejmasovějšího člověka, protože vše hlubší, individualni, se bez přítomnosti úcty a vědomé závaznosti utápí v hlasitém řevu tohoto člověka davu.

Ten se rodí jen po boku ostatních lidí, tam kde není příliš prostoru pro myšlení, ticho, potlačení touhy po honbě za dalším a dalším, vychutnáním přítomného, stávajícího - na to okolo kašle a tak přehazuje tuto úloha na kohokoli, kdo je ochoten se tím zabývat za něj. Nikdo ho nezná a nikdo nikdy jej neviděl, ale potkáváme ho při každé takové příležitosti, kterak si počíná jako by mezi nás patřil od nepaměti. Rodí se jen jako odštěpek, výřez, zjednodušení skutečného člověka, který má na něj paradoxně vliv neúměrně větší. Bez snahy o přiblížení davového člověka opravdové, dospělé bytosti si tento brzy přizpůsobí celý svět svým potřebám. Nebudeme-li trvat na dozrání každého vlastníka svobody, na tom, aby ji bral jako něco, co ho zavazuje k odpovědnosti a toleranci, tato se nám brzy stane špatným vtipem a rozsype se pod rukama.

Svoboda znamená pro většinu lidí skrývat na plný úvazek marnost a bezvýchodnost světa pod nánosem aktivit, kterými se "svobodně" rozhodli na něj nemyslet; stejně komunikační technologie dávají další z možností, jak se nezatěžovat světem a trávit čas příjemným tlacháním s těmi, kteří nám rozumějí a budou se na nás smát a kývat, až jim budeme vyprávět o svém údělu.

(Jsme neustále obklopeni lidmi, kteří dokáží hodiny hovořit o čemkoli s kýmkoli, a neřít jedině opravdové zavazující slovo; jsou schopni porozumět všemu, co se kolem nich děje a tvoří. Takto se na kom. tech. adaptoval člověk davový.)

Zdálo by se, že na tomto obrovském poli se konečně může ukázat, jaké myšlenky za něco stojí a jaké názory projdou skrz kritické síto svobodné diskuze, ale všechno se podobá spíš šumu, ve kterém všechny jednotlivosti pro samu hlasitost zanikají.

Tolik lidí schopných komunikace (je dost zarážející, kolik lidí vstupuje do *jakékoli* diskuze, ani nemusí být moderní, s tím, aby usvědčili "protivníka" z jeho nepravdy) vybavených vlastní pravdou, ochotnější, jak se zdá, spíše mluvit než naslouchat - smíme zde tedy mluvit o podvyživení zdravé lidské komunikace? nebo alespoň nedostatku jedné potravinové složky? - vnucují nepovzbudivý fakt, že všechny názory nemohou a nejsou dostatečně reflektovány, kritizovány, absorbovány. Z toho na jednu stranu vzchází výsměch na adresu myšlenky svobodného projevu, na druhou stranu oddělení názorů, které na obrovském poli moderních kom. tech. vytváří vlastní, menší políčka, na kterých okopává několik zahradníků nikým a ničím nerušení, pojidajíce následně jen plody svých vlastních myšlenkových okopů - tak se množí a bují ve svých uzavřených sklenících a do světa opět vycházejí mnohdy s vadou mnohem horší, než je šestý prst na noze.

Svoboda je ze své podstaty ve stavu permanentní nejistoty a ve své náruči si vedle všeho blaha atd. vykrmuje také své potencialní zhoubce.

I zde moderní kom. tech. vynalezly v duchu doby skvělý způsob, jak takovouto roli zastat - místo upachtěného vystupování proti svobodě, jejímu popírání, ji jednoduše nechávají utonout v sobě samé, likvidují nadvýrobou - zahlcují.

Svoboda projevu má smysl jen tehdy, mohu-li tento svůj projev považovat za závazný a s patřičným dopadem - kdyby tomu tak nebylo, mohli bychom se do aleluja rochnat ve slovník bahýnku, poplácávat se vzájemně po zádech a svoboda by nám byla leda kytkou ve vlasech. Kde mám ale sebrat tuto závaznost ve světě moderních kom. tech., kde se to hemží zprávami, lidé se předhání ve všem možném a pomalu žádný jejich výrok nelze brát vážně, většina slov je chorobně nadužívaných a ztrácí své významy - cesty jsou lemovány seschlými těly, mrzáky a ubrečenými žebráky, kteří se z plných sil snaží, aby stále budili dojem dřívější síly.

Moderní kom. tech. mohou skvěle posloužit k tomu, abychom se stali lidštějšími a využili svobodu tak, jak si to tváří v tvář historickému boji o své prosazení zasluhuje. Pokud je ale necháme - s celou tou plejádou dalších věcí - vysedávat v pohodlném vyvýšeném křesle, nevidím důvod považovat je za něco, co by svobodě projevu mělo ve směru, který jsem zde - ve svém pohledu - nastínil jako závazný, prospět.

Máme tedy tvrdě vybojovanou svobodu projevu.

Máme ale také co sdělit?

A jsme vůbec ochotni pro samé sdělování a moderní komunikování něčemu naslouchat?